

гом усіх років перебування дітей у дошкільних закладах, школі, продовжувати його і в після шкільний період. У формуванні екологічної свідомості відповідальна роль належить початковій школі, яка є однією з перших ланок становлення людини-громадянина [1,2]

Для успішної екологічної освіти та виховання дітей потрібно, на наш погляд, принаймні три умови:

1. Готовність суспільства засвоїти екологічні ідеї й знання;
2. Велика кількість підручників і посібників для вивчення екології та достатньо популярний їх рівень;
3. Підготовленість педагогів будь-якої спеціалізації викладання екології та численність екологів у народній освіті країни.

У наш час знищення навколишнього середовища зайшло настільки далеко і так добре помітне для обивателів, що неспокої і навіть страх робить його особливо сприятливим до природоохоронних питань. Очевидно, перша з умов близька до виконання. Друга умова реалізується у підручниках, навчальних посібниках та популярній літературі з екології.

На сьогоднішній день існує чимало літератури для пізнання екології. Сюди можна віднести будь-яку дитячу книжку, де в цікавій формі описується життя яких-небудь тварин.

У свідомості дитини повинні закріплюватися екологічні правила побудови світу, тоді в подальшому їй буде краще розуміти природні явища. Коли стане дорослою, така людина навряд чи стане шкодити природі.

І, нарешті, третя умова успішного екологічного виховання та освіти — екологічна підготовка вчителя початкових класів.

Дотримуючись усіх трьох умов, ми можемо розраховувати на екологічне виховання дітей належного рівня.

Література

1. Білявський Г.О., Боголюбов В.М. Нові концептуальні підходи до розвитку екологічної освіти в Україні на початку ХХІ століття.// Наукові записки НаУКМА. — Київ. — 2000, т.18, частина 2. — С. 300–305.
2. Волкова А.С. Екологічне виховання школярів. — К.: Знання, 1985.
3. Екологічні проблеми розбудови громадянського суспільства в сучасній Україні. — К.: — 2000. — С. 53.
4. Сухомлинский В.А. О воспитании. — М., 1986.

РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ СТАВЛЕННЯ ДИТИНИ ДО НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

*Савлучинська Л.Г., Лебедь І.М.
Південноукраїнський державний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського*

Ще в далекі часи сім'я вважалася основою формування і розвитку підростаючого покоління. Здорова сім'я, як вважає народна педагогіка, може бути тоді, коли взаємовідносини між її членами формуються на рівноправ'ї жінки і чоловіка, їх взаємному коханні, духовній єдності, взаємодопомозі. Від того, на що і як спрямований вплив сім'ї, багато в чому буде залежати результат виховання, від того як батьки ставляться

до навколишнього середовища залежить і ставлення їх дитини [2,4].

Екологічне виховання дітей здійснюється в тісному контакті з батьками. А вчитель може запропонувати батькам на допомогу різні форми роботи з дітьми. Для цього батькам пропонується курс лекцій, на яких можна використовувати ситуації із життя, обговорювати їх, робити висновки.

Батькам треба пояснювати, що маленькі діти часто діють за першим імпульсом: побачив — сподобалося — взяв. Дорослі повинні вчити дітей чинити вірно, пояснюючи, що можна робити, а що ні. На батьківських зборах можна запропонувати батькам і такі форми роботи з дітьми як похід, прогулянка та екскурсія. Це допоможе зблизити сім'ю, і виховати у дитини любов до природи. Адже безпосередньо в природі дитина бачить як до неї ставляться батьки, роблять спроби копіювати їх, саме тут батьки можуть дати дитині екологічні знання, як поводити себе в природі, які рослини ростуть, як вони називаються, де живуть комахи і т. д.

Велике значення для екологічного виховання дітей у сім'ї має спільне читання книг про природу Пришвіна, Маміна-Сибіряка, Пушкіна, Тютчева, Єсеніна. Своєю творчістю вони намагалися прищепити любов до рідного краю, домогтися, щоб читачі ставали його захисниками. Прочитавши книгу, батьки повинні розмовляти з дитиною, обговорити зміст, робити висновок.

Виховуючи у дитини дбайливе ставлення до природи, батьки повинні звертати її увагу на самі дрібні, часом непомітні факти: життя комах, рослин, говорити про роль їх у житті людини, про корисність. Взимку разом з дітьми батьки можуть підгодовувати птахів, учити дітей, як правильно це робити, і для чого це потрібно робити. Доцільно разом з дитиною виготовити шпаківню, а потім поспостерігати за поселенням туди мешканців. Можна запропонувати батькам, якщо є можливість, відвести невеликі ділянки дітям, щоб вони могли самостійно вирощувати рослини, доглядати за ними. Це сприяє як екологічному, так і трудовому вихованню [1,5].

У повсякденному житті ми часто натрапляємо на ситуації, в яких виражається негативне ставлення до природи, і часто це бачать діти. Батьки мусять втрутитися у таку ситуацію, запобігти біді, допомогти природі, вони не повинні залишатися байдужими, тим самим виховуючи байдужість у своїх дітей.

Якщо виховувати любов дітей до навколишнього світу будуть разом і вчителі, і батьки, то й результати будуть більш ефективними, високими. А все це приведе до формування екологічної культури учнів, до підвищення рівня знань у галузі екології. І ми будемо мати можливість сподіватися на планету квітучу, охайну, багату для майбутніх поколінь.

Для експериментального підтвердження впливу сім'ї на екологічне виховання молодших школярів нами було проведено анкетування учнів та їх батьків.

Аналіз відповідей батьків на запитання анкети показав, що деякі батьки вважають предмет природознавства другорядним і не приділяють належної уваги вивченню дітьми природознавства і правил поведінки в природі. Майже половина з анкетованих батьків не бувають з дітьми в природі і навіть не вважають це за потрібне. Інші хоч і бувають з дітьми на природі, але не звертають уваги на поведінку дітей, не сприяють розширенню знань дітей про природу.

Аналізуючи відповіді учнів на запитання анкети, можна зробити загальний висновок про те, що багато школярів із задоволенням бувають на природі, люблять ігри на природі. І все ж такі уявлення дітей про дбайливе відношення до природи та її скарбів, про допомогу рослинам та тваринам, про правила поведінки в природі неглибокі, і є вони далеко не у всіх учнів.

Проведене анкетування батьків та дітей показало, що необхідно суттєво підняти рівень екологічного виховання молодших школярів. Це можна досягти тільки за допомогою взаємопов'язаної роботи вчителів, учнів, батьків в школі і в сім'ї.

Протягом навчального року ми застосовували різні організаційні форми та методи, які були спрямовані на підвищення рівня екологічних знань та екологічної культури. Під час батьківських зборів було проведено багато бесід екологічного змісту, спрямованих на підвищення рівня екологічної освіти батьків.

В кінці навчального року ми знову провели анкетування учнів. Порівняльний аналіз екологічної освіти батьків та школярів на початку та в кінці навчального року показав, що рівень екологічної освіти значно поліпшився як серед батьків, так і серед дітей.

Таким чином, необхідно суттєво підвищувати рівень екологічної освіти та удосконалювати керівництво практичною діяльністю учнів по збереженню, збагаченню і правильному використанню природи. У цьому полягає задача і сім'ї, і школи.

Література

1. Дерябко С.Д., Ясвин В.А. Экологическая педагогика и психология. — Ростов-на-Дону, 1997.
2. Ващенко Н.І. З досвіду екологічного виховання молодших школярів. //Початкова школа. — №8. — 1990. — С. 40-41.
3. Маруненко І. Формування екологічної культури учнів. // Рідна школа. — №8. — 2003.
4. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка. — К.: Освіта, 1996.
5. Тарасенко Г. Вчимося шанувати життя у природі. Початкова школа. — №1. — 2003. — С. 32-35.

АНАЛІЗ ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ БАТЬКІВ

Сердюк Л.П.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Вивчення сучасного стану сімейного виховання показало, що батьки не завжди розуміють роль сім'ї як первинного виховного інституту, з його традиціями, соціальним досвідом, установками, позиціями, який і не існує ізольовано від суспільства, але все ж залишає за собою певну автономію.

Протягом тривалого часу, пішовши до школи, діти відчують на собі дію двох вихованих сил — сім'ї та школи. Школа, виконуючи соціальне замовлення у галузі формування особистості, у своїй роботі керу-